

EXIT!

AUTOR **ELSS RAIDMETS**

Esitusõigusi vahendab Eesti Teatri Agentuur.

Kavalehe koostas Elo Kaalep.

Kujundus Unt/Tammik ja Katre Rohumaa.

Lavastuse plakatipildi ja proovifotode autor Siim Vahur.

Fotod Sauga mõisast Pärnu Muuseumi kogu ja Wikimedia Commons.

Paber: sisu 100g Pergaphica Rough Natural (IGEPA),

kaaned 300g Keaykolour Pastel Blue.

**„Minul ei lähe hästi. Selle jõuga, mida ma vajan,
et elus püsida ja aru peas hoida, oleksin võinud
püramiidid ehitada.“**

Franz Kafka, „Kirjad Felice’ile“
(tlk Mati Sirkel)

OSADES

LAVASTAJA **ELSS RAIDMETS**
(EMTA Lavakunstkooli
32. lend)

KUNSTNIK **ILLIMAR VIHMAR**

HELILOOJA JA **FREDERIK MUSTONEN**
MUUSIKALINE KUJUNDAJA

VALGUSKUNSTNIK **FREDI KARU**

KOREOGRAAF **ELLE VIIES**

JUHENDAJAD **PRIIT PÖLDMA JA**
MART KOLDITS

ETENDUSE JUHT **LORETA JANSON**

SIMO ANDRE KADASTU
PIRET KALDA
INDREK OJARI
HELE PALUMAA
MÄRT PIUS
KÜLLI TEETAMM

Esietendus 18. aprillil 2026 Völvsaalis
Etendus on ühes vaatuses.

Trupp tänab: Siret Campbell, Loora Kaubi, Anne Luik,
Angela Mooste, Markus Palo, Artur Raidmets,
Kaire Raidmets, Ott Raidmets, Susanna Räim

CODA

(1928)

Dorothy Parker

Rõõm üürrike võtta või anda,
rõõm üürrike veinis või vees;
see elu, see elu, mu kanda
eal polnud mu enda idee.
Oh, raske on heitlus, ja vähe
pälvib seegi, kel käes on võit.
Sest kunst on katarsisenähe,
ja armastus pettumustõik,
ja tööd võib teha vaid kari,
ja puhata karp keset muda.
Seetõttu mul loobuda parim –
kain põrgu, kui näitate, kuidas.

tlk Elo Kaalep

TUGEVATES KOLLEKTIIVIDES TOIMIVAD OMAD LOOGIKAD

INTERVJUU „EXIT!!“ AUTOR-LAVASTAJA **ELSS RAIDMETS**A JA
NÄITLEJATE **INDREK OJARI** JA **KÜLLI TEETAMMEGA**.

Küsimusi küsis **Elo Kaalep**.

Miks on religioon nii kõnekas teema?

ELSS: Me oleme ühiskonnana nii pidetus kohas, et fenomen, et inimesed saavad koguneda ja ühte asja järgida, on atraktiivne. See äratav küsimusi, kui inimesed suudavad olla ühes grupeeringus ja vaadata ühes suunas. Kas see on hea või halb, on täiesti eraldi teema, aga igatahes tekitab see huvi. Ma õppisin kaks-teist aastat katoliiklikus koolis ja kuigi me ei tegelenud seal sugugi igapäevaselt katoliikluse küsimusega, hakkasid inimesed ikkagi kõrvalt küsima, „mis te seal teete“. Sinna tekkis kohe taha mingisugune mütoloogia, nagu me loeksime söögi alla ja peale palveid ja nagu keegi käiks keldris nunnalt nui saamas [naer]. Inimesi huvitavad suletud kogukonnad, sinna tekib oma aura ümber. Ma arvan, et sellepärast pälvivad ka paljud sektlikud nähtused meedia tähelepanu ja neist tehakse nii palju dokumentaale.

INDREK: See ühte suunda vaatamine pole ju omane

mitte ainult religioonidele, vaid ka teistele kogukondadele. Benedict Anderson võrdleb rahvuslust ja religiooni ja näeb seal palju paralleele. Kuuluvustunne, identiteet, ühised väärtused. Oluline on siinkohal see, et sellistel puhkudel on oht emotsioonideks ja konfliktideks, kuna tekib vastandumine – meie ja nemad. Religioon on kindlasti tundlik teema. See võib olla paljude inimeste jaoks osa identiteedist. Nii nagu seda on rahvus, keel või perekond. Tõepoolest, isegi kui me õpime koos ühes koolis ja sellel koolil on oma lipp ja oma hümn, muutub ka see samasuguseks kogukonnaks.

Stand-up koomik George Carlin on öelnud umbes nii: „Mulle meeldivad inimesed üksikult. Ma ei salli inimgrupe, eriti neid, kellel on „ühine eesmärk“, sest üsna varsti on neil väikesed mütsid, käesidemed ja marsilaulud.“ Eks ta seda naljana serveerib, aga omajagu tõde võib selles kindlasti ka peituda. Kogukondlikus-perekondlikus ühises hingamises on täpselt nii palju olulist ja vajalikku, kuivõrd selles on ohtlikku. See eeldab kohe vastasseisu või eristumist.

ELSS: Üks asi, millega me proovides palju tegeleme, on kollektiivne deliirium. Lihtne on jääda eemalolevaks ja mõelda, et minuga selliseid asju ei juhtu, aga tegelikult, kui mõtlema hakata, siis saab selgeks, et me kõik oleme mingitel hetkedel elus olnud tugevates kollektiivides, kus hakkavad toimima omaenda loogikad. Nendest omakorda hakkavad kujunema baasveendumused. Seestpoolt ei pruugigi seda ära tajuda.

INDREK: Inimesed vajavad turvalisust ja teatud mõttes loob seda kogukondlik struktuur oma reeglite ja

traditsionaalsusega. Inimesed ei pea väga palju valikuid ise tegema. Kogukond otsustab, mis on õige, mis vale, kuni noorte inimeste paaripanemiseni välja. Nii oli see vähemasti varasematel aegadel, kui suguvõsad käisid rohkem omavahel läbi. On uuringuid, millest lähtuvalt on tänapäeva noortel ärevust ja vaimseid probleeme rohkem just sellest tulenevalt, et valikuvabadus on suurem, puudub kogukondlik järelevalve, mis suunaks, juhiks, karistaks, kui vaja jne.

ELSS: Kogukonnajadus on muidugi normaalne ja tervislik asi. Probleem on selles, kui keegi hakkab inimesi koondama ja nende vajadust ära kasutama. Küsimus ei ole ainult religioonis, selliseid nähtusi leiab ükskõik kust, poliitikast ja mujalt. Näiteks analüüsisime me natuke ka *wellness*-kultuuri, kus on samamoodi „tühid“ ees, kes annavad lihtsaid vastuseid ja „aitavad“ endaga tegeleda.

Ja siis on eraldi teema, et kui inimesel on midagi tobedat tehes hea olla, siis kas see ikkagi on probleem? Kui me vaatame videoid mingisugustest ekstreemsetest religioossetest kogukondadest, kus inimesed võivad paista täitsa „hullukesed“, siis kust me teame, et neil ei ole niimoodi parem olla? On ka palju selliseid kogukondi, kus inimestel ongi väga hea, kus tasubki neid inimesi toetada. Selles lavastuses ma mõneti tahangi selle piiriga mängida, et kui kaua on olukord kontrolli all.

Teater ise on ka hea näide sellistest kogukondadest, mistõttu on see ka parim koht, kus seda teemat avastada. Mõnes trupis võivad suhted olla väga hästi paigas, aga mõnikord võivad ka minna kontrolli alt välja,

imelikuks ja ekspluateerivaks. Ja teatris on ka seda müstikat ja esoteerikat, ma tunnen, päris palju. Need ei ole tegelikult võõrad valud, ma usun.

KÜLLI: On mõistlik olla ettevaatlik „abistajate“ suhtes, aga samas on tõde see, et kui keegi on jäänud lühemajaga magama ja „abistaja“ äratab ta üles, viib sooja, siis ta on andnud sellele inimesele veel ühe võimaluse. Kui „abistaja“ märkab ja sirutab ligimesele vajalikul hetkel käe, siis selle väärtust ei sõandaks kahtluse alla seada. Küsimus on selles, mis juhtub peale seda nende kahe inimese vahel.

Me oleme proovides uurinud, mis hakkab toimuma „abistaja“ psüühikas siis, kui ta saab aru, et tema ongi see inimene, kes teeb suuri heategusid. Ning mis toimub „abistatuga“, kui kaugemale on ta valmis oma päästjaga kaasa minema, kui palju andestama, tema tegusid õigeks mõistma, isegi siis, kui olukord ei tundu enam päris normaalne.

ELSS: Vahel on inimesel nii väga vaja kätt õlale, et ta tõlgendab oma kogemuse tagantjärele religioosseks. Igasuguse kogukondadesse kuulumise puhul on see teema, et ülejäänud pakett tuleb kaasa, aga tegelikult on inimesel olnud lihtsalt vaja seda, et keegi teda kuulaks ja märkaks. Paljud lood, mida me uurinud oleme, toovad sedasama mustrit esile. Asi pole mitte ainult katkistes inimestes, vaid selles, kui oluline on inimestevaheline kontakt. See pole nüüd ainult internetiajastu probleem, kuigi ka netindus kindlasti süvendab kontaktivajadust. Nii vähe on neid kohti, kust saab päris kontakti.

Kas religioon saab olla ka tervendav nähtus?

INDREK: Ma usun küll. Kaost ja vastamata küsimusi, millele inimene ainult teaduse ja füüsikaseaduste abil vastata ei suuda, on ju endiselt. Ja religioon võiks ideaalis luua ühiskonna, kus me ei võistleks kogu aeg omavahel, kus me saaksime julgelt ja turvaliselt rääkida elust ja asjadest – see on üks võimalus sarnaselt mõtlevate inimestega kokku saada. See ühendab. Nagu ka paljud muud traditsioonid. Seal on midagi olulist. Religioon on kogu aeg meiega käinud, ilma selleta ei oleks ju tegelikult haridust, poeesiat, kunsti. See on püüdlus ja unistus rohkem teada saada selle müstilise nähtuse kohta, mida me nimetame eluks. On inimesi, kelle eksistentsile religioon võib anda tähenduse, vähendada hirmu ja ärevust, tekitada kuuluvustunnet. Palved, rituaalid ja meditatsioonid võivad aidata leevendada stressi, avardada teadvust ja tekitada uusi perspektiive ja vaatenurki elule. Või leevendada lihtsalt surmahirmu. Samas näen ka ohtu, et religioon võib teatud puhkudel hoopis põhjustada hirmu ja põhjendamatu süütunnet, piirata vabadust või ka eneseväljendust.

ELSS: Mul on olnud vähe õnne ise kogeda väga suuri religioosseid tundeid. Ma olen seda tükki kirjutanud ja lavastanud ka mingis mõttes neid inimesi kadestades, kellel on see toetuspunkt olemas. Ma ju tunnen ka usklikke inimesi, ma ei usu et nad on kõik „hullud ja ajupestud“, mul ei ole lihtsalt endal sellist kontakti. Kuigi otsing on olemas, ma ei saa seda eitada. Ja ma arvan kindlasti, et mu elukvaliteet võib selle all kannatada, et ma olen selline „pidetu“.

KÜLLI: Mulle tundub, et mure on selles, et inimesed ei ole üksnes lihakehad, meie vaim ihkab ja igatseb millegi järele. See sunnib meid otsima vastuseid, otsima mõtet. Ainult horisontaalsest maailmast ühel hetkel ei piisa.

Minu tegelase jaoks on selles lavastuses pigem päevakorral üksinduse ja kuuluvuse teema ning hirm väljastpoolt tulevatele ootustele mitte vastata. Suutmatust ootusi täita vajub raske tekina peale ja lämmatab jaksu, tahte ja rõõmu edasi minna. Tekib tunne, et minu jaoks on seda kõike liiga palju ... Proovides vaatame otsa valikutele, mida inimesed sellises olukorras teevad.

ELSS: Seda lugu hakkasin ma kirjutama just tegelastest lähtudes. Ühest küljest jutustavad nad küll oma religioosse liidri lugu, aga ma loodan, et selle kaudu avaneb ka midagi nende endi kohta. Sageli me mõtleme, et inimesed, kes satuvad piiriolukordadesse, ongi mingisugused piir-inimesed, aga seda tahaksin ma oma loos vältida, nagu oleks nende tegelaste puhul tegemist katkiste inimeste koondportreega. Kirjutades ja pannes nendesse kõigisse midagi iseendast on alati küsimus, et millal tekk mulle endale peale võib kukkuda.

Kas te tunnete ohtu või vastutust neid teemasid käsitledes?

ELSS: Me tajume sageli proovis, et lihtne oleks hakata tegelasi naeruvääristama. Aga nende tegelaste puhul on tegemist heas mõttes vaimukate tüüpidega just siis, kui me näeme neis iseennast, kui me ei hakka meelega komöödiat tegema. Ma proovin seda kogu aeg kuklas

hoida, et meil on vastutus mitte nende üle naerda, vaid nendega koos naerda.

KÜLLI: Eelmine roll, millega ma töötasin, oli pastori naine. Siis ma tundsin küll suurt vastutust, sest see oli minu jaoks võõras maa: uued teemad ja vaated maailmale, ma pelgasin libastuda, sest need pole olnud seni minu elu loomulik osa, milles ma igapäevaselt elan ja hingan. Huvitav, „Exit!“ proovides ma ei ole vastutusele mõelnud, ilmselt on see rohkem minu lugu – oleme silmitsi igapäevaste valikutega, mida peame tegema, häbiga, millega peame hakkama saama.

INDREK: Teater on koht, kus saab rääkida asjadest narri positsioonilt. Narr võib endale lubada rohkem ja see on oluline, sest nii saame me targemaks.

Kas te ei karda kogemata kristlasi naeruvääristada?

INDREK: Nalja saab teha paljude delikaatsete asjade üle: surma üle, sünni üle. Kuskil mingid piirid on, aga me ju teame ja saame neist aru. Minu seisukoht on, et nali on väga eluterve ja mõtlemapanev.

KÜLLI: Sageli on küsimus selles, millest nali sünnib. Kui ma tunnen ennast väikese ja abituna, aga viskan selle üle nalja, siis ei olegi enam nii õudne olla. Ma naeran oma rolle tehes iseenda üle.

ELSS: Kui keegi konkreetsemalt peaks tundma ennast solvatuna, siis mul oleks sellel teemal väga huvitav vestelda. Ma tahaksin teada, et mis see on, mis siis konkreetset haakub, selles oleks palju lahedat ainet diskussiooniks. Taustamaterjalina on meil viidetest läbi

käinud nii Nõidade Liit kui ka Lavakunstikool, ma ei saa öelda, nagu meil oleks mingisugune konkreetne kogudus, mille üle me tahaksime kuidagi nalja teha.

INDREK: Küsimus on lihtsalt piiri tajumise hetkes. Ma usun, et me saame sellest piirist aru. Ja samas ei ole ju midagi ilusamat, kui see, et inimene suudab iseenda üle ka naerda.

SAUGA MÕIS

Sauga mõisa hilisklassitsistlik peahoone, mis ehitati 1849. aastal, oli valdava osa 20. sajandist sõjaväebaas. Peale taasiseseisvumist jäi mõis tühjaks ja rüüstamise tagajärjel varemetesse. Praegu kuulub see Pärnu linnale.

**Sauga mõisa peahoone enne II maailmasõda.
Fotokoopia Pärnu Muuseumi kogust.**

Sauga mõis 2021. aastal.

KATKUEMAD

KATKEND LILLI LUUGI NOVELLIST.

ILMUNUD AJAKIRJAS LOOMING, VEEBRUAR 2026

Ta kõndis hingeldades mööda rattateed, vastu tuhi-
ses kõhn noormees tõukerattal (kindlasti amfeta-
miin, MDMA, mõtles ta), selja tagant möödus raskete
sammudega keskealine jooksuriietes mees (muidugi
kokaiin, vahel kanep). Vasakule jäid mahajäetud garaa-
žid, siis tuli toidupoetagune, kaubakastid ja parkla.
Paremale jäi kogu aeg raudtee nagu jõgi. Terve tema
kõndimise aja ei olnud ühtegi rongi mööda sõitnud. Tee
läks nüüd juba surnuaia ja raudtee vahel, surnuaia jalg-
väravast keeras asfalteeritud rajale väga kõhn tumedate
juustega naine, ta astus oma kepjate jalgadega ette-
vaatlikult, nagu kardaks haiget saada, hoidis käies veidi
küüru (fentanüül ilmselt), tema vasaku põse sees oli
mustav auk, millest oli võimatu mööda vaadata. Naine
ei pööranud talle lähenedes pilku ära, vaid vaatas talle
otse silma, nagu selleks, et näha, kas tema ikka vaatas.
Viimasel hetkel (nii see tundus), keeras ta ise oma näo
liiga järsult raudtee poole, nagu oleks tahtnud laupkok-
kupõrget ära hoida, kiskus pilgu august välja. Ta näeb
tonte! Nagu siis, kui ta rase oli: terve linn oli järsku
kõhuga naisi täis.

Johannese ema jäetud flaiiril oli talle tundmatu kogu-
duse nimi, ta oli selle viisakusest taskusse pistnud.
Talle ei meenunud, et ta oleks seda nime linnapildis
näinud. Kui palju tundmatuid maailmu eksisteerib meie

kõrval, ilma et me neid näeksime, kui meid nägupidi
sinna sisse ei suruta! Talle meenus üks kuju, tundmatu
meisteri *pietà* ühes Itaalia külas, kus kunagine ratta-
seltskond juhuslikult peatus. Kõik valgusid kõrtsileti
ette, tema oli tahtnud natuke jalutada, taldadega maad
puudutada peale pikka pedaalimist. Kohe lokaali kõr-
valt läks kitsas sillutatud tänav üles, vasakule jäi lintide
ja lilledega ehitud pühaku kuju, paremal kõrgus aga
selle külakese jaoks ootamatult suurena mõjuv kirik.
Vanad ukсед käisid raskelt, ta libistas ennast suviste
mägede kuumusest ootamatusse jahedusse. Kirik oli
täiesti tühi ja vaikne, vitraažid muutsid valguse värvili-
seks, sammaste vahel hajusid aeg, sajandid ja kell. Ta
kookis rattapükste taskust mündi, libistas selle puust
kasti prakku ja võttis küünla. Kõndis aeglaselt pin-
kide kõrval nagu näitusesaalis. Hea oli kõndida jahe-
das kirikus, veel parem istuda. Mõneks ajaks kõvale
puupingile istuma jäänuna kõitis tema pilku puidust
altariskulptuur, ja ta ei saanud enam mujale vaadata.
Maarja hoidis süles oma ristilt võetud poja keha, kuid
tema hoiakus, näos oli midagi, mis sundis teda püsti
tõusma ja lähemale astuma. Maarja ilme, see, kuidas ta
vaatas üles, Jumala poole! Neis silmis ei olnud leppi-
mist, alistumist kõrgemale tahtele. Ei! Neis silmades oli
häälekas küsimus, ema raev segamini lohutamatu leina
ja meeleheitega. Viha. See siin ei meenutanud ühtegi
sarnast kuju, mida ta oli näinud. Ta surus veel ühe
küünla altarile teiste sekka, lõpuni põlenud, põlevad,
kõrged ja madalad, gaasisüütaja värises ta käes, ta pidi
mitu korda klõpsama, enne kui taht tuld võttis.

I WOULD DIE 4 YOU

PRINCE

I'm not a woman, I'm not a man
I am something that you'll never understand
I'll never beat you, I never lie
And if you're evil, I'll forgive you by and by, 'cause

You, I would die for you, yeah
Darling, if you want me to
You, I would die for you

I'm not your lover, I'm not your friend
I am something that you'll never comprehend
No need to worry, no need to cry
I'm your Messiah, and you're the reason why, 'cause

You, I would die for you, yeah
Darling, if you want me to
You, I would die for you, woo

You're just a sinner, I am told
Be your fire when you're cold
Make you happy when you're sad
Make you good when you are bad
I'm not a human, I'm a dove
I'm your conscience, I am love
All I really need is to know that you believe

Yeah, I would die for you, yeah
Darling, if you want me to
You, I would die for you
Yeah, say one more time
You, I would die for you
Darling, if you want me to
You, I would die for you
Two, three, four, you

I would die for you
I would die for you
You, I would die for you
You, I would die for you

TÖÖRÜHM

LAVASTUSJUHT **Mart Saar**

TEHNIKAJUHT **Villu Jõgi**

ETENDUSTEENISTUSE JUHT **Marti Tärn**

DEKORATSIOONID **Pärtel Tall, Helen Elbrecht, Madis Karbe, Roman Kuznetsov, Eva-Leena Mikson, Joosep Miikael Niitvägi, Grete Saluste, Rene Vernik**

KOSTÜÜMID **Moonika Lausvee, Jaana Leib, Evi Lidenburg, Airiin Saar, Tiina Uibo, Sirje Kiil, Deevy Pukk**

HELI **Karl Erik Laas, Aleksandra Koel-Tsupsman, Tom Tristan Kidron, Rudolf Paul Korp, Arbo Maran, Indrek Tiisel**

VALGUS **Emil Kallas, Fredi Karu, Chris Kirsimäe, Kris-Kervin Mölder, Margus Sepman, Elerin Tõnne**

VIDEO **Tom Tristan Kidron**

REKVISIIT **Terje Kessel-Otsa, Margus Mänd, Liisa Tetsmann, Johanna-Elisabeth Tärno**

GRIMM **Anu Konze, Heldi Aun-Trepp, Enda Karimõisa, Annifrid Muda, Marika Paesalu**

RIIETAJAD JA KOSTÜÜMIDE HOOLDAJAD

Anneli Körvel, Maris Mihašova,

Küllli Pavelson, Pauline Ööpik, Eha Vetevoog

LAVA **Jasper Roost, Ilmar Aru, Taavet Borovkov, Marek Ivanov, Rein Jurna, Jaak Kaljurand, Jaan Kaljurand, Janek Koldekivi, Jarko Rahnel, Ando Tammsaar, Joosep Elias Tani, Ingvar Uski**

TEATRI PEANÄITEJUHT **Uku Uusberg**

TEATRI DIREKTOR **Mihkel Kübar**

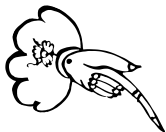
TALLINNA LINNATEATRI TOETAJAD JA KOOSTÖÖPARTNERID

Tallinna Kultuuri- ja Spordiamet
Kultuuriministeerium
Eesti Kultuurkapital

HOOAJA PEATOETAJA **Utilitas**

SUURTOETAJAD **Espak, Nordecon, Premia Tallinna Külmoone, SYNLAB**

TOETAJAD **ABC Motors, Advokaadibüroo COBALT, BABÉ, Dr. Hauschka, Fazer Eesti, Igepa, Marmiton, Medicum, MyFitness, Pariisi Vesi, Paulig, OÜ Pro Beauté, Reval Kondiiter, Ühisteenused**

LEIDA RAMMO LINNATEATRI FOND

**Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures tegutseva
Leida Rammo Linnateatri fondi eesmärgiks on
toetada Tallinna Linnateatrit ning tunnustada
teatri loomingulist kollektiivi.**

ANNETUSI SAAB TEHA:

Saaja: Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pank: EE672200221001101347 SWEDBANK

Selgitus: Annetus Leida Rammo Linnateatri fondi

Tallinna Linnateater

Lai 23, Tallinn 10133

linnateater.ee

facebook.com/linnateater

instagram.com/linnateater

